

Kommunal og forvaltningskomiteen
Stortinget

Vår ref.: 2020/43
Dato: 03.11.2020

Høringsinnspill: En innovativ offentlig sektor (Meld. St. 30 (2019-2020))

Kapittel 9: Forsøk og utprøving

Digitalisering åpner for større grad av eksperimentering, fordi det er enkelt å gjøre endringer, man kan oppskalere raskere og informasjon om effektene blir ofte tilgjengelig raskere. Regjeringen vil vurdere hvordan man mer systematisk kan bruke forsøk til å teste ut nye løsninger på større samfunnsutfordringer. Teknologirådet støtter dette, og mener det vil kunne gi nyttig kunnskap om hva som fungerer, før man ruller ut nye tjenester til hele befolkning.

Stortingsmeldingen viser til Finland, hvor eksperimentering er forankret i regjeringserklæringen. En liknende forankring i Norge, på øverste politiske hold, vil være viktig for å skape rom for forsøk i offentlig sektor. I sin natur vil forsøk noen ganger gi dårlige resultater, og underliggende etater må få ryggdekning for dette.

Samtidig vil en sentral forankring kunne sikre at utprøvingen skjer systematisk, er ambisiøs nok og at kunnskapen deles nasjonalt. Canadiske myndigheter har stimulert offentlig innovasjon ytterligere ved å øremerke en andel av offentlige programmer til nyskapende forsøk og måle hvordan de virker.

Eksperimentering vil i praksis ofte bety at en gruppe av befolkningen får en annen behandling enn resten i en periode. Det bør formuleres kjøreregler slik at innbyggerne kan ha tillit til at virksomheten opererer innenfor etisk forsvarlige rammer. Eksempler på slike regler kan være:

- Forsøket bør ha en tydelig samfunnsmessig nytteverdi, uten å utsette innbyggerne for unødig risiko
- Personvernet skal være sikret gjennom hele prosessen
- Deltakelse bør være frivillig, og det bør være mulig å reservere seg
- Det bør i utgangspunktet være full åpenhet om all eksperimentering i offentlig sektor med konsekvenser for innbyggerne

Kapittel 10: Samarbeid om innovasjon

I kapittel 10 beskrives viktigheten av samarbeid med andre aktører. Ikke minst innbyggere kan ifølge meldingen bidra til «at offentlig sektor kan utvikle og samskape bedre løsninger». Dette punktet er viktig og fortjener utdypning.

Digital teknologi legger til rette for at innbyggerne kan bli en aktiv deltaker både i utformingen og utførelsen av offentlige tjenester. Personer med kroniske sykdommer kan for eksempel gjøre helsemålinger hjemme, og følges opp av helsepersonell over nett. Dette vil kunne styrke sykdomsmestring og redusere reise- og ventetid.

En hovedregel for digital selvhjelp kan formuleres slik: *Dersom digitale hjelpemidler gjør det mulig for innbyggerne selv å utføre en oppgave uten at kvaliteten reduseres, bør dette fremmes av det offentlige.*

En ny digital samfunnskontrakt

Regjeringen vil legge til rette for økt bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor. Tillit til systemet og de som forvalter, drifter og utvikler det, vil være avgjørende for at også fremtidens velferdsmodell aksepteres av innbyggerne.

Meldingen adresserer i liten grad hvordan denne tilliten skal ivaretas, eller hvordan problemstillinger knyttet til personvern og etikk kan løses. Vi mener det er behov for en tydelig digital samfunnskontrakt for det digitale samspillet mellom innbygger og offentlige virksomheter.

- *Gi innbyggerne reell kontroll over egne data:* Hvis offentlige data om oss deles for å drive forskning og innovasjon, forutsetter det at innbyggerne får et ord med i laget. Myndighetene må derfor etablere en tydelig digital samfunnskontrakt som gir innbyggerne reell mulighet til å kontrollere og forme sin digitale profil og bestemme om og hvordan egne data skal deles.
- *Datadeling som tjener fellesskapet:* Hvis data fra norske sykehus, skoler og smarte byer skal deles med tredjeparter, bør fellesskapet få en merverdi i form av bedre offentlige tjenester, ny næringsutvikling, arbeidsplasser eller skatteinntekter. Det er derfor nødvendig at myndighetene etablerer juridiske rammer som gjør det mulig å utveksle data trygt, og som sikrer at rettigheter, verdier og ansvar fordeles rettferdig og likeverdig.
- *Krav om åpne algoritmer i offentlig sektor:* Når maskiner overtar oppgaver som tidligere ble gjort av mennesker, er det spesielt viktig å kunne vise at algoritmene ikke gir fordomsfulle anbefalinger. Algoritmer som brukes av det offentlige bør som hovedregel være åpne for innsyn og kontroll, slik at andre samfunnsaktører kan kontrollere at de blir brukt korrekt og etisk forsvarlig.
- *Revidere algoritmene:* Algoritmer for maskinlæring som av forretnings- eller sikkerhetshensyn ikke er åpne for alle, bør likevel bli gjenstand for en vurdering før de kan bli tatt i bruk i stor skala i samfunnet. En mulighet som ivaretar hensyn til innovasjon er å kreve revisjon eller sertifisering fra en uavhengig tredjepart, der det vurderes om beslutningene til algoritmen er rettferdige, korrekte, forklarbare og etterprøvbare.

Med vennlig hilsen

Tore Tennø
Direktør

Marianne Barland
Senior prosjektleder